

UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞINI ÖNLEME TEDBİRLERİ

Dr. Durmuş TEZCAN
A Ü SBF Ceza Hukuku Yard. Doçenti

GİRİŞ:

Ülkeler arasındaki sınırların 19 ncu yüzyıldaki anlamını yitirmeye başladığı, turizmin, bölgesel işbirliği içinde serbest kişi yerleşiminin, mal dolaşımının yaygınlaştığı, yabancı işçi kullanımının çoğaldığı günümüz dünyasında Ceza Hukuku da gereksinimleri karşılamak üzere bu şartlara uyum sağlayacak yeni gelişmeler katetmektedir.

Uluslararası Ceza Hukukunun büyük savunucularından biri olan Henri Donnedieu de Vabres, 1922 yılında yayınladığı *Uluslararası Ceza Hukukuna Giriş* isimli kitabında şunları yazıyordu: "Yurtdışı ile olan ilişkileri düzenleme konusunda ilgili Devlet sayısı kadar içtihat mevcuttur. Bugün, Uluslararası Ceza Hukuku bir iç hukuk dalıdır. Şüphesiz bir gün gelecek, o vakit ceza yetkilerinin dağılımı konusunda uluslararası bir anlaşma yapılmış olacağından kendisine farklı bir anlam tanımak gerekecektir."¹

Bu ünlü eserin yayınlanmasından beri uzunca bir zaman geçti. Uluslararası Ceza Hukukunun temel taşı olarak oluşturulan "doktrin" bugün artık bu görevini ifa edemiyor: Yerini ya uluslararası sözleşmelerle veya "tektip" yasalarla düzenlenen kurallara bırakıyor².

Uluslararası Ceza Hukuku alanında görülen bu genel gelişmelerin yanı sıra bazı suçlara ilişkin olarak Devletler, uzunca bir süreden beri işbirliğini geliştirmek ve ortak çözümler bulmak gereksinimini duymuşlardır. Bu suçların en başında da uyuşturucu maddelere ilişkin suçların yer aldığı açıktır.

¹ Bkz. H. Donnedieu de Vabres, *Introduction à l'Etude du Droit Pénal International*, Paris, Libr. Rec. Sirey, 1922, s. 5.

² Bkz. D. Tezcan, *Territorialité et Conflits de Juridictions en Droit Pénal International*, Doktora tezi, Brüksel Hukuk Fak., 1976, s. 1 vd.

Yunanca "Narke" (uyku) kelimesinden kaynaklanan *Narkotik (uyuşturucu madde)* deyimini, uyuşturucu, sarhoş edici, keyif, tutku, ve uyanıklık verici, tahrik edici etkileri bulunan ve kapsamı ortaya çıkan yeni türlere bağlı olarak genişleyen bitkisel ve sentetik (yapay) maddeleri kapsamaktadır³.

Kullanılan kişilerde suç işleme eğilimini arttıran ve onları bağımlı kılan uyuşturucu maddelerin yarattığı tehlike, 19.ncu yüzyıl sonlarına kadar bütün dünyayı ilgilendiren bir sorun olarak ele alınmıyor ve bu yüzden de uyuşturucu madde ticareti genellikle herhangi bir suç oluşturmuyordu. Ancak 19 ncu yüzyılın son zamanlarında meydana gelen olaylar bu soruna yeni boyutlar kazandırmıştır.

Bir yandan teknik gelişmeler sayesinde laboratuvarlarca afyon ve koka yapraklarından çok sayıda alkaloid ve türevlerinin üretilmeye başlanması, öte yandan da uluslararası ticaretin ve taşıma olanaklarının artması nedeniyle yöresel oluşundan ötürü o güne dek ancak sınırlı sayıda ülkeyi ilgilendiren bir sorunmuş gibi ele alınan uyuşturucu madde alışkanlığı ve ticareti bütün dünya topluluğunun bir endişe kaynağını oluşturmaya başlamıştır⁴.

Gerçekten de uyuşturucu madde kaçakçılığı ile sefalet ve suçluluk arasındaki bağı kendisini iyice hissettirmesi, bundan böyle uyuşturucu madde ticaretinin, her türlü müdahaleden uzak normal bir alışveriş gibi değerlendirilmesini ortadan kaldırmış ve suçların tasnifi içinde bu tür suçların "tüm insanlığa karşı işlenmiş suçlar" olarak nitelendirilmesine yol açmıştır.

Bu keyif verici ve tutku yaratıcı maddelere karşı uluslararası alanda mücadele, 1909 yılında Şanghay Afyon Komisyonunun kurulmasından beri önemini gittikçe arttırırken, gerek ulusal ve gerekse uluslararası planda olsun Devletleri bu maddelere ilişkin suçlar konusunda devamlı bir işbirliği yoluna itmiştir. Söz konusu mücadele, uyuşturucu maddelerin imal ve yetiştirilmesinden kaçakçılığının önlenmesine ve alışkanlık kazanan kimselerin tedavisine kadar çeşitli sahalardaki çalışmaları kapsamaktadır. Ne var ki, uyuşturucu madde kaçakçılığının birçok ülkede kolları bulunan uluslararası suç şebekelerinin elinde bulunması yanısıra, uyuşturucu maddelerden za-

³ Geniş bilgi için bkz. H. Yılmaz Günel, *Uyuşturucu Madde Suçları*, Ankara, Kazancı Yayınları, 1976, s. 7 vd.; ayrıca bkz. S. Dönmezer, *Kriminoloji*, 6. baskı, İstanbul Huk. Fak. Yay. No: 639, 1981, s. 393; N. Gürelli, *Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları*, İHFM, yıl 1975, c. XLI, sy. 1-2, s. 1 vd.

⁴ P. Beauvarlet, *Les Stupéfiants et les Délinquants Internationaux*, Doktora tezi, Montpellier Huk. Fak., 1968, s. 2 vd.

rar gören kullanıcıların buna razı olmaları ve hatta kısmen satıcılık da yaparak bu ticarete katkıda bulunmaları çoğu zaman bu mücadeleyi güçleştirmektedir⁵.

Atatürk'ün 100 ncü Doğum Yıldönümünü Kutlama Çalışmaları çerçevesinde İstanbul Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsünce 8.4.1981 tarihinde düzenlenen "UYUŞTURUCU VE TUTKU YARATICI MADDELER" konulu Kollokyum vesilesiyle, ülkemizi yakından ilgilendiren uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesi konusunda Türk mevzuatının genel bir değerlendirmesini yapmak istiyoruz⁶.

1. UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞININ ULUSLARARASI BOYUTLARI

9-15 Eylül 1974 tarihleri arasında Budapeşte'de düzenlenen XI nci Uluslararası Ceza Hukuku Kongresinin uyuşturucu maddelere ilişkin genel raporunun uyuşturucu maddelerin uluslararası denetimiyile ilgili V nci Bölümünde, Amerikalı Profesörler Bassiouni ve Mueller, ulusal raporların uyuşturucu maddelere ilişkin sorunları önemsiz gösterdiği halde, Uluslararası Kuruluşlar dünyanın her bölgesinde uyuşturucu maddelerin üretimine, tüketimine, kaçakçılığına veya tali konulara ilişkin sorunlar bulunduğunu vurgulamaktadırlar⁷. Nitekim aynı genel rapor içinde Bassiouni'ye göre, yaklaşık olarak,

- a) Dünya yıllık üretimi 3.000 ton afyon olup, bunun yarısında kanun dışı üretilmektedir.
- b) Sayılarının iki milyon civarında olduğu sanılan bütün dünyadaki eroınmanların yılda yasa dışı üretilmiş 20-30 ton eroın tükettikleri sanılmaktadır.

⁵ Uluslararası uyuşturucu madde kaçakçılık şebekeleri birbirine bitişik ve birbirini tamamlayan bir zincir gibi dünyanın yarısına yakın bir kısmını kaplayan bir şebeke şeklinde çalışabilir. 1965 yılında ortaya çıkarılan böyle bir şebeke ile ilgili olarak bakınız, P. Beauvarlet, a.g.e., s. 280-281.

⁶ Prof. Dr. Ayhan Kongar'ın yönettiği bu değerli Kollokyuma Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Uyuşturucu ve Tutku Yaratici Maddeler Konusuna Sosyo-Politik Yaklaşım konulu, Prof. Dr. Günsel Koptagel Uyuşturucu ve Tutku Yaratici Madde Kullanımının Sosyo-Psikolojik Dinamiği konulu ve Prof. Dr. Sahir Erman da Ceza Hukukunda Uyuşturucu Maddelerle İlgili Yeni Eğilimler konulu tebliğler sunmuşlardır. Bu tebliğlerin yayınlanan metinleri için bkz. İHF Mecmuası, Yıl 1979-81, c. XLV-XLVII, sy. 1-4, s. 1015-1116.

⁷ Bkz. L'Abus de Drogues et sa Prévention, Rapport Général, Sect, II, Préparé par Prof. Gerhard O. V. Mueller avec la coopération des Prof. Cherif Bassiouni et Prof. Freda Adler, XIe Congrès International de Droit Pénal, Budapest, 9-15 septembre 1974, s. 61 vd. (Ayrıbaskı)

- c) Afyonkeş (opioman) sayısının (içen ve yiyenler birarada), ise beşyüzbin ile bir milyon arasında olduğu ileri sürülebilir.
- d) Kokain tiryakilerinin yarım milyon civarında olduğu tahmin edilmekte, fakat arada tek tük içenlerin sayısı bilinmemektedir.
- e) Kannabis Sativa (Esrar) ve türevleri tiryakilerinin 40-50 milyon civarında olduğu ve sayının gittikçe arttığı tahmin edilmektedir.
- f) Kimyevi ve sentetik uyuşturucu madde kullanıcılarının sayısı konusunda bir tahmin yapılmamaktadır.
- g) Hükümetlerce verilen uyuşturucu madde istatistikleri gerçek durumu tam anlamıyla aksettirmemektedir⁸.

Uyuşturucu maddelere tiryakilerce duyulan talep ve bunların kaçak pazarlamasından elde edilen büyük kârlar uluslararası suç şebekelerinin bu sahaya el atmalarına neden olduğundan uyuşturucu maddelerinin uluslararası denetimi ve kaçakçılığının önlenmesi ülkeler arasında büyük bir işbirliğini gerekli kılmıştır.

2. UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞINI ÖNLEMEDE TÜRK MEVZUATI :

Tarihin eski çağlarından beri afyon üretiminin kaynağını oluşturan haşhaş ekimi Anadolu'da ve özellikle Afyon-Denizli yöresinde yapılagelmekte ve haşhaş bitkisinin tohumlarıyla, yaprakları ve kuru saplarıyla türk köylüsü öteden beri ilgilenmekte ve bunlardan yiyecek maddeleri, hayvan yemi ve yakacak olarak yararlanmaktadır⁹. Cumhuriyetin ilk yıllarında 42 ilde haşhaş ekimi yapılırken, 1938 yılında haşhaş ekimi 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu (md. 6 ve 7) ile Toprak Mahsulleri Ofisinin tekeline bağlanmış, 1971 yılında ekimi önce dört "il"e indirilmiş ve daha sonra ABD'nin teklifiyle, aynı yıl içinde ekimi tamamen yasaklanmıştır.

Uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesi ve insanlığın uyuşturucu madde sorunundan kurtarılması amaçlarından hareket eden bu yasaklama kararının arzulanan amaçlara hizmet edemediğinin

⁸ Bkz. not 7'deki Genel Rapor, S. 11 vd. Ayrıca bkz. S. Dönmezer, Tutku Yaratıcı Maddeler Konusuna Sosyo-Politik Yaklaşım, a.g. dergi, s. 1016 vd.

⁹ Türkiye'nin Haşhaş ve Uyuşturucu Maddeler Politikası Konusunda Dışişleri Bakanlığınca hazırlanmış 2.8.1977 gün ve ÇSİB/ÇSUD/5 sayılı Not, s. 3-4, Ayrıca bkz. S. Dönmezer, Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri, İHFM, c. XXXVI, sy. 1-4, s. 1-14.

tesbit edilmesi, diğer yandan gerek Türk köylüsünün mağduriyetine sebep olması ve gerekse dünya ilaç sanayiinde hammadde darlığına yol açması ve ayrıca kaçak üretim yapan ülkelerin üretimlerini artırarak uyuşturucu madde hastalarına arzu ettikleri uyuşturucu maddeyi sağlamaları gibi nedenlerle 1974 yılı temmuz ayında denetimli olarak haşhaş ekimi yedi ilde yeniden serbest bırakılmıştır.

Uyuşturucu maddelerin denetlenmesi ve kaçakçılığının önlenmesi konusunda ülkemiz üzerine düşen görevleri gereken biçimde yerine getirmektedir. Gerçekten, 3491 sayılı Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununda 18.8.1971 günlü ve 1470 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler sonucu (bkz. md. 18 ve 27) getirilen lisanslı ekim sistemi, çizgisiz haşhaş ekimi, taban fiyatı uygulaması, zabıta tedbirleri, yılda 20.000 ton haşhaş kapsülünü işleyecek olan Bolvadin Alkaloid Fabrikasının üretime başlaması, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Önleme Fonu (UNFDAC) tarafından sağlanan teknik yardımlarında katkısıyla İçişleri, Gümrük ve Tekel ve Sağlık-Sosyal Yardım Bakanlıklarının gerçekleştirdikleri etkili denetimler¹⁰ bu konuda atılan adımların başlıcalarını teşkil etmektedir. Birçok ilimizde kurulan narkotik polis bürolarıyla jandarma timleri kazandıkları deneyim ve geçirdikleri özel eğitim sayesinde uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesi ve ortaya çıkarılmasında bilhassa son zamanlarda başarılı örnekler vermektedirler.

Doğal yapay uyuşturucu madde üretiminin yasal hükümler içinde denetimli yapıldığı ülkelerde kaçakçılık büyük oranda önlenmediği halde yasalara aykırı biçimde haşhaş ekilip, afyon, morfin ve eroin üretilen Altın Üçgen Bölgesi (Triangle d'or) denilen Burma, Laos ve Tayland ile Meksika, Afganistan ve Pakistan gibi ülkelerle, esrar ve türevlerinin yapımında kullanılan hint kenevirinin yasak üretiminin yapıldığı Akdeniz havzasındaki Lübnan ve Fas ile Ya-

¹⁰ UNFDAC ile Ülkemiz arasında imzalanıp yürürlüğe konulan bütün anlaşmalar Bakanlar Kurulu Kararnameleriyle onanarak Resmi Gazetede yayınlanmak suretiyle yürürlüğe konulmaktadır. Genellikle birer yıllık projeleri kapsamaktadır. Bu projelerden dördüncüsünü oluşturan ve 11.6.1979 gün ve 16663 sayılı R.G. de yayımlanan "Yasadışı afyon üretimine ve uyuşturucu madde kaçakçılığına karşı alınan önlemlerin kuvvetlendirilmesi Projesi"nde öngörülen hedeflerden birisi de, yasa dışı transit uyuşturucu madde trafiği ile mücadele kapasitesini güçlendirmek amacıyla Hükümete tavsiyelerde bulunmak ve acilen duyulan teçhizatı sağlamaktır. Aynı projede Türkiye'nin 35 ilinde eğitilmiş (bu amaç için) 424 polisin görevlendirildiği narkotik polis büroları kurulduğu, özel teçhizat ve gerekli araçlarla donatıldığı, kırsal bölgeler içinde aynı amaçla 29 ilde eğitilmiş 356 personelin görev aldığı jandarma timlerinin vücuda getirildiği ifade edilmektedir.

kindoğu, Uzakdoğu ve Latin Amerika ülkeleri doğal uyuşturucu madde kaçakçılığının kaynaklandığı bölgeleri teşkil etmektedir⁷¹.

Asya ile Avrupa arasında bir köprü teşkil eden ülkemiz bu coğrafi konumu sebebiye uyuşturucu madde transit kaçakçılık yolları üzerinde bulunmaktadır. Ülkemizde uyuşturucu madde ekimleri sıkı bir denetime tabi tutulduğundan transit kaçakçılığı önleyici tedbirlerin alınması da üretimdeki denetim kadar önem taşımaktadır.

Uyuşturucu madde kaçakçılığını önlemede mevzuatımızdaki hükümleri üç ana grupta toplayabiliriz :

a) Uyuşturucu madde üretiminde ekime, üretime, ihraç, ithal ve satışa ilişkin denetim düzenlemeleri : Bu konuda 3491 sayılı *Toprak Mahsulleri Ofisi Kanunu*'nun 6 ve 7. maddeleri ile 2313 sayılı *Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun*'un 1. ve devam eden maddeleri çeşitli hükümler içermektedir. 2313 sayılı Kanunun 2236 sayılı ve 22.5.1979 günlü Kanunla değişik 3. maddesine göre "Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır".

b) Ruhsatlı (ekim belgeli) haşhaş ekimiyle kenevir bitkisi yetiştirmede öngörülen şartlara uymayanlara ve kaçak ekim yapanlara ilişkin düzenlemeler : 1470 sayılı ve 18.8.1971 günlü kanunla değişik 3491 sayılı Kanunun 27. maddesinde, bu kanunun 18. maddesine göre verilen ekim iznine aykırı biçimde haşhaş ekimi yapanlara uygulanacak cezalar ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Aynı şekilde, 2313 sayılı Kanunun 2236 sayılı Kanunla değişik 23. maddesi de "Esrar istihsal etmek için Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından izinsiz yetiştirilen kenevir bitkisi"nin imha ettirilebileceğini ve bu tür yasağa rağmen kenevir bitkisi ekenlerin bir yıldan az olmamak üzere hapis ve 2.000 ila 10.000 TL. arasında ağır para cezasıyla cezalandırılacağını öngörmektedir.

c) İmal, ithal ve ihraç gibi uyuşturucu madde tedarik suçları ile kullanma suçlarına ilişkin düzenlemeler : Bunlar T.C.K.nun 403. ve devam eden maddelerinde düzenlenmişlerdir. 2313 sayılı Kanunun 23 ve 25. maddelerinde öngörülen suçlar dışında, anılan yasa da 24 ve 27. maddeleriye T.C.K.nun yukarıda belirtilen maddelerine yollama yapmaktadır.

⁷¹ Bkz. Rapport de l'Organe international de contrôle des stupéfiants pour 1980, s. 16 vd.; ayrıca bkz. *Drugs Problems in the Sociocultural Context: A Basis for Policies and Programme Planning*, Edited by G. Edwards and A. Arif, 1980, Geneva, s. 32 vd.

İçhukuktaki bu düzenlemeler, uluslararası boyutlara varan uyuşturucu madde kaçakçılığıyla etkili bir mücadeleyi tek başlarına sağlayacak güçte değildirler. Bu bakımdan içhukuk kurallarıyla uyum sağlayacak bir biçimde uluslararası sözleşmelere katılmanın gereği de gözden uzak tutulmamalıdır.

Bu amaçla ülkemiz uyuşturucu maddeler konusunda hazırlanan onbeşe yakın uluslararası protokol ve sözleşmeye taraf olmuştur¹². Bunlardan en önemlileri, onaylanması T.B.M.M.çe uygun görülüp 11.5.1967 gün ve 12596 sayılı Resmi Gazetede ve ayrıca 5. Tertip Düstur cilt 6/2, sahife 1700 de yayımlanarak ülkemiz açısından da yürürlüğe konulan 30.3.1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi ile 2326 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunup 7.3.1981 gün ve 17272 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulan 21.2.1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesidir. Ancak 1961 Tek sözleşmesini değiştiren ve 2. vd. maddelerinde Uluslararası Narkotik Kontrol Organına giriş yetkileri tanıyan, 25.3.1972 tarihinde Cenevre'de imzalanan Protokol henüz ülkemiz tarafından onaylanıp yürürlüğe konulmamıştır. XI. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresinde de genel raportörler Prof. Bassiouni ve Mueller'in de taraftar olduğu geniş yetkileri bulunan bir Uluslararası denetim organı görüşünden hareket eden bu Protokolün sözleşme hükümlerini yerine getirmeyen ülkelere zorunlu önlemler uygulanmasına cevaz vermesi sebebiyle ülkemiz tarafından onaylanması kuşkuğu görünmektedir.

Birleşmiş Milletler çerçevesinde hazırlanan bu sözleşmeler dışında, ülkemiz, başta sınır komşularımız olmak üzere uyuşturucu madde kaçakçılık yolları üzerinde bulunan bazı ülkelerle daha sıkı işbirliğine gitme gayretlerine önem vermektedir.

Bu daha geniş işbirliğini hedef alan çalışmalar içinde Suriye ile 1966 yılında imzalanıp yürürlüğe konan Uyuşturucu Maddeler İşbirliği Protokolü ile kurulan Türkiye-Suriye Uyuşturucu Maddeler Alt Komisyonun faaliyetlerine değinmek mümkündür. Suriye ile Türkiye arasında mevcut bulunan Daimi Hudut Komisyonu içinde de bir yeri bulunan. bu alt komisyon, iki ülke arasında uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesinde işbirliği konularını teknik ayrıntıları ile ele almakta, kaçakçılık olayları ve kaçakçılar ile ilgili bilgi alışverişini gerçekleştirmektedir. Zaman zaman toplanan bu alt komisyon, ku-

¹² Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Yılmaz Günel, Uluslararası Ceza Hukuku Açısından Uyuşturucu Maddelerin Denetimi ve Yasaklanması, Seha L. Meray'a Armağan, SBF-BYYO Basımevi, Ankara, 1981, c. I, s. 119 vd.

ruluşundan beri beşinci toplantısını mayıs 1978 de Ankara'da yapmıştır¹³.

Benzeri işbirliği daha geliştirilmiş bir biçimde 26.3.1978 tarihinde Kahire'de imzalanıp, metni onaylama kararı ile birlikte 22.9.1978 gün ve 16412 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arab Cumhuriyeti Arasında Narkotik ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığı ile Savaşımında İşbirliği Protokol"ünde yer almıştır. Bu Protokolün 2. maddesine göre "Yetkili makamlar, kaçakçıların kimlikleri ve kaçakçılık olayları ile yakalanan maddeler hakkında karşılıklı olarak bilgi alıp vereceklerdir." Ayrıca II nci maddede bir süreli ortak komite kurulması öngörülmüş olup, taraflardan birinin istemi üzerine gerektiğinde ve yılda en az bir kere toplanacak olan bu komite, narkotik ve psikotrop maddeler kaçakçılığı ile savaşımında işbirliğine ilişkin konuları görüşüp incelemek ve bu tür kaçakçıların kullandıkları yeni yollar ve yöntemlerin ortaya çıkarılması için alınması gerekli önlemleri tavsiye etmek ve tavsiyelerini iki Hükümet yetkili makamlarının incelemesine sunmakla görevlidir.

Uyuşturucu maddeleri de öncelikle kapsayacak biçimde her türlü kaçakçılığın önlenmesini hedef alan bir diğer ikili anlaşma ise, 26.2.1980 tarihinde Ankara'da imzalanıp metni onaylama kararnesiyle birlikte 27.3.1980 gün ve 16942 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Gümrük Makamları Arasında Mal ve Maddelerin İki Ülke Arasındaki Sınır Üzerinden Kanun Dışı Naklinin Önlenmesi Hakkında İşbirliği Anlaşması"dır. Bu anlaşmanın 10.ncu maddesinde, narkotik ve psikotrop maddelerin iki ülke arasındaki sınır üzerinden kanun dışı naklinin önlenmesi için doğrudan kendi aralarında ve birlikte üye buldukları bu gibi kanun dışı nakle yani kaçakçılığa karşı mücadele ile iştigal eden uluslararası örgütlerde işbirliği yapacakları ve bu işbirliğinin esasları ile yollarının mümkün olduğu kadar çabuk tesbit edileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu tür ikili protokol ve anlaşmaların diğer ülkelerle de yapılmasının yararlı olacağı düşünüldüğünden benzeri protokol taslakları İran, Yugoslavya, Yunanistan ve Romanya gibi ülkelere de sunulmuş-

¹³ Bkz. "Türkiye-Suriye Uyuşturucu Maddeler Alt Komisyonu toplandı", Milliyet Gazetesi, 30.5.1978, s. 3. Öte yandan bu işbirliği, suçluların geri verilmesinde sınırda teslim gibi yeni kavramlar içeren ve 15 Haziran 1981 de Ankara'da imzalanan, ve onaylanması 2710 sayılı 19.11.1982 günlü Kanunla uygun görülen (bkz. 24.11.1982 günlü 17878 sayılı Resmi Gazete) "Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi" ile daha da pekiştirilmektedir.

tur. Bunlardan İran ile olanı imzalaması için bir ara Tahran Büyükelçimize Hükümet Kararnamesiyle yetki de verilmiş ise de araya İran Devriminin girmesi ve mevcut durum sebebiyle anlaşma henüz kesin şeklini resmen alamamıştır.

Henüz ikili işbirliği protokolleri yapılmamış ülkelerle taraf bulunduğumuz çok taraflı 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesinde öngörülen işbirliği çerçevesinde kaçakçılığın önlenmesi ve uyuşturucu madde kaçakçılarına karşı etkili bir savaşım verilmesi gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Ancak her zaman arzu edilen işbirliği bu sözleşmelere taraf olan diğer bazı ülkelerce gereği gibi yerine getirilmemektedir. Örneğin Doğu-Berlin Havaalanında Demokratik Alman Cumhuriyetine uyuşturucu maddeye sokmak isterken yakalanan Türk vatandaşları hakkında bu maddeleri Türkiye'den yasadışı ihraç etmeleri ihtimali yüzünden Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesinin 36/II (a) ve T.C.K.nun 3. ile 403. ve devam eden maddelerine göre bu tür kimseler hakkında Türkiye'de açılan kamu davalarında Adli makamlarımız birçok güçlüklerle karşılaşmakta, sözkonusu olayın oluş şekline, yapılan soruşturmaya, tahlile ve verilen karara ilişkin bilgi ve evrak örneği temin etmek çok güç ve hatta imkânsız bulunmaktadır.

Uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesi konusunda gösterilen gayretleri destekleyen ülkemiz, B.M. (Birleşmiş Milletler) Uyuşturucu Maddeler Bölümü, B.M. Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Önleme Fonu (UNFDAC), Uluslararası Narkotik Kontrol Organı (INCB), ICPO/INTERPOL (Uluslararası Cınaf (Kriminal) Polis Teşkilatı), Gümrükler İşbirliği Konseyi, Dünya Sağlık Teşkilatı, UNESCO, Avrupa Konseyi ve NATO gibi Kuruluşların bu konulardaki faaliyetlerine katılmakta, ayrıca B.M. Uyuşturucu Maddeler Komisyonunun, ve bu komisyona bağlı Yakın ve Orta Doğu Uyuşturucu Maddeler Alt Komisyonunun, Orta ve Doğu Avrupa Uyuşturucu Maddeler İstisari Grubunun çalışmalarıyla Akdeniz Ülkeleri Gümrük ve Polis İşbirliği Konferanslarını izlemektedir¹⁴.

Buna karşılık, örneğin Romanya gibi bazı ülkelerde transit uyuşturucu madde kaçakçıları döviz olarak ödenen nakdi kefalet karşılığı serbest bırakılarak, söz konusu ülkeden ayrılmalarına izin verilmekte olduğundan, kaçakçılar böyle az ceza veren ve nakdi kefaletle sınır dışı eden ülkeler üzerinden uyuşturucu madde kaçakçılığı yapmayı tercih etmektedirler. Hatta bu tür kişiler hakkında uyruğunda buldukları ülke makamlarına bilgi de verilmediğinden, konudan

¹⁴ Bkz. 9 no.lu dipnotunda sözedilen Dışişleri Bakanlığı notu, s. 12 vd.

haberdar olmak ve söz konusu maddenin yasa dışı ihraç edilmesi ihtimaline binaen en azından Türk vatandaşlarına ilişkin olarak kamu davası açmak, çoğu zaman tesadüflere bağlı kalmaktadır. Bu tür nedenlerden ötürü, ikili protokol veya anlaşmalarla taraf olunan çok taraflı sözleşmelerde öngörülen karşılıklı yükümlülükleri pekiştirmek çok faydalı olmaktadır.

Uluslararası işbirliğinin, uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesindeki önemine büyük yer ayıran Türkiye, iç hukukunda uyuşturucu madde kaçakçılığına ilişkin suçlara özel bir ağırlık vermekte, T.C.K.nun 403 ve devam eden maddelerinde idam cezasına kadar varan cezalar öngörmektedir¹⁵. Bu kadar ağır olmamakla birlikte, bu suçların cezasında Avrupa ülkelerinde de önemli artışlar gözlenmektedir¹⁶.

Edirne Ağır Ceza Mahkemesinin, daha önce Yugoslavya'da uyuşturucu maddeyi Yugoslavya'ya sokmaktan ötürü mahkum ettiği bir Türk vatandaşının, sözkonusu esrarı Türkiye'den temin ederek yurt dışına ihraç etmesi sebebiyle Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek sözleşmesinin 36/II (a) maddesi delaletiyle TCK.nun 3 ve 403. maddelerince Türkiye'de yeniden yargılanması sırasında ileri sürdüğü "Anayasaya aykırılık" iddiası konusunda Anayasa Mahkemesinin 6.3.1980 gün ve 1979/35 Es.-1980/17 K. sayılı kararında yer alan şu görüş konumuz yönünden ilginçtir :

"Türk Devletinin, uyuşturucu maddelerle ilgili suçlar için öteki devletlerden daha ağır cezalar öngörmesi Türk Devletini ve dolayısıyla Türk vatandaşlarını küçültücü değil, tam tersine hiçbir ayırım gözetilmeksizin tüm insanların sağlığının korunmasında gösterdiği duyarlık nedeniyle ögülmeye değer bir davranış sayılmalıdır"¹⁷.

¹⁵ Bkz. H. Yılmaz Günel, a.g.e, s. 55 vd. Ayrıca bkz. N. Gürelli, "Hukuk Açısından İlaç Alishkanlıkları", a.g.m., s. 9 vd.

¹⁶ Bu konuda bkz. *Aspects Pénaux de l'Abus des Drogues*, C.E.P.C. (Suç Sorunları Avrupa Komitesi), Avrupa Konseyi Yayını, Strasbourg, 1974, s. 24 vd. Ayrıca Belçika'da yapılan bir değişiklikle bu suçlara 10 yıldan 15 yıla kadar ağır hapis ve 1000 franktan 100.000 franka kadar ağır para cezası konusunda bkz. *Moniteur Belge*, 26 Eylül 1975, s. 11819-11822.

¹⁷ Bkz. 9.6.1980 günlü 17012 sayılı *Resmî Gazete*, s. 16.

SONUÇ :

Uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi büyük kazançlar sağlayan bir suçlulukla savaşımında bütün ülkeler gerekli işbirliğini tam olarak sağlamalıdır. Zira, “uyuşturucu maddelerin kullanılması kişilerde ve toplumlarda çok ağır yıkıntılara yol açtığından, tüm uluslar bu soruna bir çözüm bulabilmek için işbirliği yapmak gereksinimini duymuş”lardır.

Türkiye üzerine düşen görevi, insanlık adına, yukarıda değindiğimiz Anayasa Mahkemesi kararında da belirtildiği gibi, bütün içtenliğiyle yerine getirmeye çalışmaktadır.